

ÇANKIRI-ELDİVAN İLÇE MERKEZİNDE 0-14 YAŞLAR ARASINDA ÇOCUĞU OLAN ANNELERİN İLK YARDIM BİLGİ DÜZEYLERİ VE İLK YARDIM GEREKTİREN DURUMLARIN SIKLIĞI

THE FIRST AID KNOWLEDGE OF THE MOTHERS HAVING CHILDREN AT AGE 0-14 AND THE FREQUENCY OF THE SITUATIONS REQUERING FIRST AID IN ÇANKIRI-ELDİVAN DISTRICT CENTER

Canan COŞKUN¹, Seçil ÖZKAN², Işıl MARAL²

¹Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
Kazaların Demografisi ve
Epidemiyolojisi Yüksek Lisans
Mezunu

²Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı,
ANKARA

ÖZET

Bu çalışma Çankırı İli Eldivan İlçe Merkezinde 0-14 yaş arasında çocuğu olan annelerin yaşadıkları hanelerde ilk yardım gerektiren durumların sıklığını ve annelerin ilk yardım bilgi düzeylerini saptamayı amaçlayan kesitsel tipte bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma evrenini, Çankırı-Eldivan İlçe Merkezinde yaşayan ve 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan 225 anne oluşturdu. Annelerin tümüne ulaşması planlanmış ancak %97.3'üne (n=219) ulaşılabildi. Annelere yüz yüze görüşme tekniği ile anket uygulandı. Görüşmeye gidilen 219 hanede toplam 1041 kişi yaşamaktaydı.

Görüşülen annelerin %41.6'sı (n=91) 35-44 yaş grubunda olup %54.8'i (n=120) ilkokul mezunu, %91.9'u (n=201) ev hanımıydı. İncelenen toplam 219 haneden Temmuz- Eylül 2003 aylarını kapsayan üç aylık dönem içerisinde, 67 hanede (%30.6) en az bir ilk yardım gerektiren durum olduğu saptandı. İncelenen hanelerde 106 çocuğun 188 ilk yardım gerektiren durumla karşılaştığı tespit edildi. Anneler ve çocuklar ilk yardım gerektiren durumlarla daha fazla karşılaştıkları görüldü. Annelerin ilk yardım bilgi düzeylerini saptayan testten % 64.8'i zayıf puan aldı. Annelerin bilgi puanlarının yaş arttıkça azaldığı ve öğrenim durumu arttıkça arttığı saptandı. Logistic regresyon modelinde de bilgi puanı düzeyine en etkili faktörün annelerin öğrenim düzeyi olduğu saptandı.

Anahtar Sözcükler: Kaza, ilk yardım, anneler.

Yazışma Adresi:
Dr. Seçil ÖZKAN
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi
Halk Sağlığı Anabilim Dalı,
ANKARA
E-posta: ozkans@gazi.edu.tr

ABSTRACT

The aim of this study was to determine the incidence of accidents and the first aid knowledge of mothers in households with children aged 0-14 years in Eldivan, a town of Çankırı province in Turkey.

This cross-sectional study focused on 225 mothers with children aged 0-14 years located in Eldivan city center. We aimed to reach all of the mothers but were able to reach 219 of them (97.3%). Data were gathered using the face-to-face interview technique. We visited A total of 1041 persons lived in the 219 households.

Of the mothers interviewed, 91 (41.6%) were 35 to 44 years old, 120 (54.8%) had finished primary school, and 201 (91.85%) were housewives. Sixty-seven (30.6%) of the 219 households interviewed reported at least one accident during the three months period of July-September 2003. A total of 188 accidents were experienced by participants who were mostly mothers and children. Of the mothers, 64.8% had failed at the test on their first aid knowledge. The knowledge degrees were decreased as the mother's age increased and increased with higher education levels. The logistic regression model revealed that the most important factor on the first aid knowledge was the mother's education level.

Key Words: Accident, first aid, mothers.

GİRİŞ VE AMAÇ

Kaza, kişinin kendi isteği ve iradesi dışında, dışarıdan aniden gelen bir gücün etkisiyle, önceden planlanmayan ve öngörülmeyen bir zamanda, can ve mal kaybı ile sonuçlanan kötü olay ve bilinen yanlış davranış ve ihmaller veya nedenler zincirinin son halkasıdır. Önceden alınacak önlemlerle kaçınılabılır ve korunulabilir bir olay olarak tanımlanmaktadır (1-4). Kaza nedenleri;Bilgisizlik, sorumsuzluk, umursamazlık, ihmalkarlık, heyecan, panik, şiddet, telaş, dikkatsizlik ve eğitimsizlik olarak bilinmektedir (5-6).

Türkiye'de kazaların %40'ı trafik, %20'si iş, %25'i ev kazaları, %15'i ise silahlı yaralanmalardır (7). Tüm bu kaza çeşitleri sonuçta hem bireysel hem de toplumsal olarak insan sağlığına zarar veren faktörlerin başında gelmektedir. Farklı şekilde meydana gelmiş olmalarına rağmen, sonuçları ve kişiye verdikleri zararlar birbirlerine benzer özellikler göstermektedir (5).

Tüm kazalar içinde önemli bir yer teşkil eden ev kazaları, ev veya eve bağlı bölümlerde (avlu, bahçe,

garaj vb.) meydana gelen kazalardır (1,8,9). Ev kazalarına ait kesin istatistik rakamlar vermek güçtür. Genellikle veriler sağlık ocakları, hastaneler, ölüm tutanakları, polis kayıtları, sigorta şirketleri veya anket çalışmalarından elde edilmektedir (10).

Kanada'da yapılan iki farklı çalışmada acil servise kaza nedeniyle başvuran çocuklar incelenmiş; kazaların sırasıyla %46.9'u ve %37'sinin evde olduğu saptanmıştır (10). İsveç'te yapılan bir çalışmada üç yıllık bir sürede incelenen 5176 kaza olgusundan %32.6'sının evde olduğu saptanmıştır (2,10).

Evlerde görülen kaza tipleri genellikle düşmeler, yanıklar, zehirlenmeler, kesi ve yaralanmalar, elektrik çarpması, boğulma, hayvan ısırıkları, patlamalardır (10). Ev kazalarının %46.0'ı düşme, %27.3'ü zehirlenme, %26.7'si yanma, kesik ve diğerlerinden oluşmaktadır (7). Ev kazalarında çocuklar, yaşlılar ve fizik, mental veya sosyal özürülüler üç önemli risk grubunu oluşturur (8,9). Çocuklar tehlikelerin bilincinde olmaları, çevresel risklere açık olmaları, arama ve öğren-

me konularında meraklı olmaları sebebiyle boğulma, yanma, düşme, zehirlenme olaylarına daha sık maruz kalmaktadırlar. Yaşlılar ise çabuk yorulmaları, unutkan olmaları, akut ve kronik hastalıkları sebebiyle zehirlenme, yanma ve düşme olaylarına daha sık maruz kalmaktadırlar (1,9). Ev kazalarında ölümün en sık görüldüğü yaşlar çocukluk dönemi ve ileri yaşlardır (11).

Ev kazalarının tüm kazaların neredeyse 1/5'ini oluşturduğu düşünüldüğünde, özellikle ev kadınlarının ilk yardım bilgisine olan ihtiyacı daha iyi anlaşılacaktır (12). Ev kazalarında evde yapılan ilk müdahale çok önemlidir. Kazazedenin sağlığını olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. Bu nedenle ev kazalarında ilk yardımın herkes tarafından bilinmesi ve uygulanması gerekir (5). Anneler, çocuklarının en yakınında olmaları nedeniyle ayrı bir öneme sahiptirler. Zira çocuğun tüm yaşamını etkileyebilecek bir kaza ve yaralanma durumunda, evde ilk müdahaleyi yapan kişi olarak annenin ilk yardım konusundaki bilgi, tutum ve davranışları çocuğun gelecekteki yaşamını etkilediği gibi toplum sağlığını da etkiler (5).

Bu araştırma ile; Çankırı Eldivan ilçe merkezinde, 0-14 yaş arasında çocuğu olan annelerin yaşadıkları hanelerde son üç ayda karşılaşılan ilk yardım gerektiren durumların sıklığını saptamak ve annelerin ilk yardım bilgi düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Kesitsel nitelikte olan araştırmanın evrenini Çankırı'nın Eldivan İlçe Merkezi'nde yaşayan 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan 225 anne oluşturmaktadır. Araştırmada annelerin %97.3'üne (n=219) ulaşılmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini tespit etmek için bölgenin bağlı olduğu Eldivan Sağlık Ocağı'nın çalışmalarından yararlanıldı. Ev Halkı Tespit Fişlelerinden (ETF), 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan annelerin isim listesi çıkartıldı, ev adresleri belirlendi. Eldivan İlçe Merkezi'nin ETF sonuçlarına göre; 2003 yıl ortası nüfusu 2748 kişidir. 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan 225 annenin olduğu belirlenmiştir. Eldivan İlçe Merkezi'nde 1210 hane bulunmaktadır. Bu hanelerin

%18.6'sında 0-14 yaşlar arasında çocuk bulunmaktadır.

Araştırmada veri aracı olarak, literatür taraması sonucunda oluşturulan anket formu kullanılmıştır. Uygulama, yüz yüze görüşme tekniği ile yapılmıştır. Anket formunda; 1.bölüm annelerin bazı tanımlayıcı özelliklerini, 2.bölüm annelerin yaşadığı hanelerde son üç ayda (Temmuz, Ağustos, Eylül 2003) karşılaşılan ilk yardım gerektiren durumları, 3.bölüm annelerin ilk yardım bilgilerinin kaynaklarını, 4.bölüm ise ilk yardım bilgi düzeylerini sorgulayan soruları içermektedir. Bilgi düzeyi sorularına puan verilerek, toplam 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir.

Verilerin istatistiksel analizi SPSS 10.0 paket programı ile yapılmıştır. İstatistiksel analizde Ki-kare testi, Tek yönlü varyans analizi testi ve Lojistik regresyon analizi ve korelasyon analizi testi kullanılmıştır. Logistik regresyon analizinde annelerin aldığı ortalama bilgi puanından ikiye bölünerek yüksek puan almaya etkili faktörlerin analizi yapılmıştır. Kritik p değeri 0.05 olarak alınmıştır.

BULGULAR

Görüşülen annelerin %41.6'sı (n=91) 35-44 yaş grubunda, %54.8'i (n=120) ilkökul mezunu, %91.8'i (n=201) ev hanımı ve %34.2'sinin (n=75) 2 çocuğu vardır (Tablo 1).

İncelenen 219 haneden 67'sinde (%30.6) Temmuz, Ağustos, Eylül aylarını kapsayan üç aylık dönemde en az bir ilk yardım gerektiren durumun olduğu ve bu hanelerde 106 kişinin toplam 188 ilk yardım gerektiren durumla karşılaştığı saptanmıştır.

Herhangi bir ilk yardım gerektiren durumla karşılaşılan 106 kişiden %63.2'si görüşülen annenin çocuğu, %18.9'u da kendisidir. İncelenen hanelerdeki ilk yardım gerektiren durumların dağılımı Tablo 2'de sunulmuştur.

İlk yardım gerektiren bir durumla karşılaşılan 106 kişi tespit edilmiş ve bir kişi birden fazla vaka ile karşılaştığı için toplam 188 adet vakanın olduğu saptanmıştır. Hanelerde yaşayan 1041 kişi üzerinden, ilk yardım gerektiren durum(burun kanaması, yanık, kesi v.b.) sıklığı %18.3'tür. Görüşülen kişilerin %10.2'si üç ay boyunca, en az bir defa ilk yardım gerektiren durumla

Tablo 1. Görüşülen Annelerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

ÖZELLİKLER	SAYI (n=219)	YÜZDE*
YAŞ GRUPLARI		
15-24	20	9.1
25-34	88	40.2
35-44	91	41.6
45-54	18	8.2
55 Yaş ve üzeri	2	0.9
ÖĞRENİM DURUMU		
Okur yazar değil	11	5.0
Okur yazar	5	2.2
İlkokul mezunu	120	54.8
Ortaokul mezunu	40	18.3
Lise mezunu	32	14.6
Yüksekokul mezunu	8	3.7
Üniversite mezunu	3	1.4
MESLEK		
Ev hanımı	201	91.8
Memur	14	6.4
İşçi	1	0.5
Emekli	1	0.5
Serbest	2	0.8
ÇOCUK SAYISI		
1 çocuğu var	47	21.5
2 çocuğu var	75	34.2
3 çocuğu var	70	32.0
4 ve üzeri çocuğu var	27	12.3
*Yüzdeler İncelenen 219 kişi üzerinden alınmıştır.		

ile karşılaşmıştır.

İncelenen hanelerde en sık karşılaşılan vakanın akrep, yılan, böcek sokması (%6.7) olduğu görülmektedir. Bunu burun kanaması (%5.7) ve yanık (%1.1) takip etmektedir. Az karşılaşılan vakalar ise; elektrik çarpması, uzuv kopması ve travmalardır.

Annelerin %76.3 gibi büyük bir çoğunluğu ilk yardım konusundaki bilgilerini yeterli bulmadıklarını belirtmişlerdir. İlk yardım konusunda bilgisini yeterli bulan 52 anne, 77 adet bilgi kaynağı bildirilmiştir. İlk yardım konusunda bilgi edinilen kaynaklardan en çok televizyon (%37.6) daha sonra kitap, gazete, dergi (%18.2) söylenmiştir.

Annelerin ilk yardım sorularını cevaplama oranları Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 2. İncelenen Hanelerdeki İlk Yardım Gerektiren Durumların Dağılımı

İLK YARDIM GEREKTİREN DURUMLAR	SAYI	%x
Burun kanaması	59	5.7
Yanık	11	1.1
Kesi	7	0.7
Soluk borusunda tıkanma	4	0.4
Göze yabancı cisim kaçması	5	0.5
Buruna yabancı cisim kaçması	2	0.2
Kırık, çıkık, burkulma	8	0.8
Zehirlenme	5	0.5
Güneş çarpması	2	0.2
Akrep, yılan, böcek sokması	70	6.7
Elektrik çarpması	1	0.1
Bayılma	5	0.5
Düşme	5	0.5
Uzuv kopması	1	0.1
Travma	1	0.1
Yabancı cisim batması	2	0.2
TOPLAM	188	18.3

%x: İncelenen 219 hanede yaşayan 1041 kişi üzerinden kolon yüzdesidir.

Annelerin %83.6'sı göze yabancı cisim kaçması, %83.1'i yanık, %63.5'i elektrik çarpması durumunda yapılması gerekenleri doğru olarak cevaplamışlardır. %57.1'i burun kanaması, %44.3'ü donma, %40.2'si vücuda yabancı cisim batması ile ilgili sorulara yanlış cevap vermişlerdir.

Annelerin %47.5'i acil durumlarda aranacak Hızır Acil'in telefonunu, %43.8'i hayvan ısırıklarında, %42.0'si ise kömür, şofben gibi gaz zehirlenmesi durumunda yapılması gerekenleri bilmemektedir.

Annelerin yaşları ile bilgi puan ortalamaları arasında negatif yönde bir ilişki saptanmış olup, annelerin yaşları arttıkça ilk yardım bilgi puanı ortalaması azalmaktadır (Tablo 4).

Öğrenim durumlarına göre, ilk yardım bilgi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=23.576; p<0.05$). Eğitim seviyeleri ile bilgi puan ortalamaları arasındaki ilişki pozitif yönde olup, annelerin eğitim seviyeleri arttıkça bilgi puan ortalamaları da artmaktadır. Eğitim seviyesi ortaokul ve daha altı düzeyde olan annelerden, lise ve üstü düzeyde eğitim alan annelerin ilk yardım bilgi puanı orta-

Tablo 3. Annelerin Ev Kazaları ve Bazı İlk Yardım Gerektiren Durumlarda, İlk Yardım Bilgi Düzeylerinin Dağılımı

KONULAR	Doğru		Eksik Doğru		Yanlış		Bilmiyor	
	Sayı	%x	Sayı	%x	Sayı	%x	Sayı	%x
Burun kanaması	35	16.0	35	16.0	125	57.1	24	11.0
Kanama	68	31.1	102	46.6	23	10.5	26	11.9
Soluk borusuna yabancı cisim kaç.	91	41.6	63	28.8	25	11.4	40	18.3
Göze yab.cis.kaç.	183	83.6	3	1.4	12	5.5	21	9.6
Yabancı cis.batması	87	39.7	2	0.9	88	40.2	42	19.2
Bayılma	18	8.2	149	68.0	16	7.3	36	16.4
Elektrik çarpması	139	63.5	12	5.5	11	5.0	57	26.0
Kırık,çıkık,burkulma	93	42.5	20	9.1	24	11.0	82	37.4
İlaç zehirlenmesi	79	36.1	54	24.7	10	4.6	76	34.7
Yakıcı mad. İle zehir.	110	50.2	2	0.9	45	20.5	62	28.3
Gaz zehirlenmesi	113	51.6	6	2.7	8	3.7	92	42.0
Yanık	182	83.1	2	0.9	23	10.5	12	5.5
Yılan,akrep sokması	72	32.9	88	40.2	16	7.3	43	19.6
Arı sokması	25	11.4	125	57.1	34	15.5	35	16.0
Suda boğulma	37	16.9	128	58.4	12	5.5	42	19.2
Güneş çarpması	19	8.7	121	55.3	7	3.2	72	32.9
Donma	9	4.1	74	33.8	97	44.3	39	17.8
Isırık	43	19.6	0	0	80	36.5	96	43.8
Uzuv kopması	30	13.7	72	32.9	35	16.0	82	37.4
Hızır acil tel.no	103	47.0	0	0	12	5.5	104	47.5

%x: 219 anne üzerinden satır yüzdesidir.

Tablo 4. Yaş Gruplarına, Öğrenim Durumlarına ve Çocuk Sayılarına Göre İlk Yardım Bilgi Puanları (Puan Ortalamaları ± Standart Sapma)

Değişkenler	Puan Ort. ± Standart Sapma
Yaş Grupları	
15-24	44.65 ± 21.28
25-34	42.06 ± 21.57
35-44	35.96 ± 17.74
45-54	26.44 ± 16.61
55 ve üzeri	24.00 ± 11.31
	F= 3.570* P=0.008 ; r=-0.241** p=0.001
Öğrenim Durumu	
Okur- yazar değil	19.09 ± 9.83
okur-yazar	25.40 ± 19.35
İlkokul mezunu	32.08 ± 14.89
Ortaokul mezunu	41.70 ± 19.25
Lise mezunu	54.13 ± 18.82
Yüksekokul-Fakülte mezunu	73.00 ± 1474
	F= 23.576* P=0.001 ; r=-0.436** p=0.001
Çocuk Sayısı	
1 çocuk	49.04 ± 21.35
2 çocuk	36.31 ± 19.48
3 çocuk	35.73 ± 18.31
4 ve daha fazla çocuk	31.89 ± 17.80
	F= 6.501* P=0.001 ; r=-0.257** p=0.001

*varyans analizi ** korelasyon analizi

lamaları daha yüksektir.

Annelerin çocuk sayılarına göre ilk yardım bilgi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır (F=6.501;p<0.05). Tek çocuğu olan annelerin bilgi puanı ortalaması diğer gruplardan yüksektir. Çocuk sayısı ile bilgi puanı ortalaması arasında negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Çocuk sayısı arttıkça bilgi puanı ortalaması düşmektedir.

Tablo 4'de görüldüğü gibi; Lojistik regresyon analizinde ilk yardım bilgisinin iyi düzeyde olmasında primer etkili faktörün annenin eğitim düzeyi (lise ve

Tablo 5. İlk Yardım Bilgi Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon Analizi

Değişkenler	Beta	P	OR	% 95 Güven Aralığı
Yaş	-0.414	0.077	0.66	0.41-1.05
Eğitim Durumu (ortaokul ve altı/Lise ve üstü)	1.702	0.001	5.48	2.93-10.25
Çocuk sayısı	-0.106	0.588	0.89	0.61-1.32
Model sabiti	-0.612	0.001	0.54	

üzerinde eğitilmiş olmak) olduğu saptanmıştır (OR=5.48).

TARTIŞMA

İncelenen 219 haneden 67'sinde (%30.6) Temmuz, Ağustos, Eylül aylarını kapsayan üç aylık dönem içerisinde en az bir ilk yardım gerektiren durumun olduğu ve bu hanelerde 106 kişinin toplam 188 ilk yardım gerektiren durumla karşılaştığı saptanmıştır. Karşılaşılan vakaların %6.7'si akrep, yılan, böcek sokması, %5.7'si burun kanaması, %1.1'i yanık şeklindedir. Az karşılaşılan vakaların ise elektrik çarpması, uzuv kopması ve travmalar olduğu saptanmıştır.

Maral'ın Gölbaşı'nda yaptığı bir çalışmada üç aylık dönemde incelenen 4096 kişiden 100'ünün kaza geçirdiği, geçirilen kazaların %51.9'unun ev kazası olduğu saptanmıştır. Ev kazalarının en çok görülen üç nedeni kesikler, yanıklar ve düşmeler olarak bildirilmiştir (13). Aynı bölgede yapılan başka bir çalışmada 9777 kişi incelenmiş, bunların 123'ünün ev kazası geçirdiği belirlenmiştir. Kazaların en sık düşme, yanma ve kesikler şeklinde olduğu bildirilmiştir (8). Yapılan başka bir çalışmada, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'ne ev kazası geçirmesi nedeni ile başvuran kişilerde en sık görülen kaza tipinin düşme olduğu (%46.0) tespit edilmiştir (14).

Herhangi bir ilk yardım gerektiren durumla karşılaşan 106 kişiden % 63.2'si görüşülen annenin çocuğu, %18.9'u da kendisidir. Görüldüğü gibi anneler ve çocuklar ilk yardım gerektiren bir durumla daha fazla karşılaşmaktadırlar. Yapılan birçok araştırma bu sonucu desteklemektedir. Gölbaşı'nda yapılan çalışmada ev kazası geçiren kişilerin %38.9'unu ev hanımlarının oluşturduğu, ev kazalarının yarıya yakınının (%44.4) 14 yaş ve daha küçük yaşlarda meydana geldiği belirtilmiştir (13). Başka bir çalışmada kazalarda en fazla risk altındaki grubun 0-14 yaş grubu çocuklar ile 65 yaş ve üstü yaşlılar ve kadınlar olduğu belirtilmiştir (15). Benzer bir çalışmada tüm ev kazalarının %29.5'inin 0-4 yaş grubunda meydana geldiği, kaza geçirenlerin %61.8'inin kadın olduğu tespit edilmiştir (16). Görüldüğü gibi yapılan diğer

çalışmalar, Eldivan'da yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Yaptığımız çalışmada, annelerin ev kazaları ve ilk yardım gerektiren bazı durumlardaki ilk yardım bilgi düzeylerini incelediğimizde, annelerin %83.6'sı göze yabancı cisim kaçması, %83.1'i yanık, %63.5'i elektrik çarpması durumunda yapılması gerekenleri doğru olarak cevapladığı görülmektedir. %57.1'i burun kanaması, %44.3'ü donma, %40.2'si vücuda yabancı cisim batması ile ilgili sorulara yanlış cevap vermişlerdir.

Annelerin %47.5'i Hızır Acil'in telefonunu, %43.8'i hayvan ısırtıklarında, %42.8'i ise kömür, şofben gibi gaz zehirlenmesi durumunda yapılması gerekenleri bilmemektedir. Bayılma durumunda annelerin %68.0'i, boğulma durumunda %58.4'ü, arı sokması durumunda ise %57.1'i eksik bilgiye sahiptir.

Karavuş ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada yanık, kesik, yabancı cisim yutması, düşme, ilaç yutarak zehirlenme ve elektrik çarpması gibi ev kazalarında, ilk yardım açısından ev kadınlarının azımsanamayacak yüzdelerle hatalı tutum içinde buldukları saptanmıştır (16). Yaptığımız çalışmada ise yanık, elektrik çarpmasında yapılması gerekenleri annelerin çoğunluğu doğru olarak cevaplamışlardır.

Ankara-Gölbaşı bölgesinde yapılan bir çalışmada, incelenenlerin %51.4'ü zehirlenme, %19.4'ü burun kanaması durumunda yapılması gereken müdahaleyi doğru olarak bilmıştır. Hangi durumlarda hasta kusturulmaz sorusuna ise incelenenlerin sadece %8.5'i doğru cevap vermiştir. Evde çocukların sık karşılaşabileceği bir durum olan zehirlenme konusunda annelerin ilk yardım bilgisinin yetersiz olduğu saptanmıştır (12). Eldivan'da yapılan çalışmada da bu konularda annelerin bilgisinin yetersiz olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir çalışmada, annelerin çoğunluğunun yüksek ateş, elektrik çarpması, göze yakıcı madde sıçraması, elbise tutuşması, ishal, ilaç içip zehirlenme ve güneş çarpması ile ilgili sorulara verdikleri cevapların doğru-tam olduğunu; köpek ısırması durumunda yapılması gerekenleri annelerin %68.1'inin bilmediğini; yılan, akrep sokması, yetişkinde nefes

borusuna yabancı cisim kaçması durumlarında annelerin çoğunluğunun yapılması gerekenlerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını saptamıştır (17). Bu araştırma sonuçları ile yaptığımız araştırma sonuçları benzerlik göstermektedir. Araştırmanın yapıldığı gruplardaki sosyo-demografik özelliklerin benzer olması ile bu durum açıklanabilir.

Yaş grupları arasında ilk yardım bilgi puanı ortalaması açısından fark saptanmıştır. Bu fark 45-54 yaş grubundaki annelerden kaynaklanmaktadır ($P < 0.05$). Annelerin yaşları arttıkça ilk yardım bilgi puanı ortalaması azalmaktadır. Balıbey'in çalışmasında, anne yaşı ile bilgi puanları arasında negatif korelasyon saptanmıştır. Genç annelerin daha bilgili oldukları belirlenmiş olup, bu durum genç annelerin öğrenim düzeylerinin daha yüksek olması ile açıklanmıştır (10). Karavuş ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, ev kazalarının çoğunluğunda ev kadınının yaşı ilerledikçe ve öğrenim durumu azaldıkça istatistiksel olarak anlamlı fark yaratacak düzeyde yanlış tutumun arttığı ortaya çıkarılmıştır (16). Sonuçlar, Eldivan'da yapılan araştırma sonuçları ile uyumludur.

Annelerin öğrenim durumları ile ilk yardım bilgi puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Annelerin öğrenim düzeyleri arttıkça ilk yardım bilgi puanları da artmaktadır. Öğrenim düzeyi, ortaokul ve daha altı düzeyde olan annelerden, lise ve üstü düzeyde olan annelerin ilk yardım bilgi puanı ortalamaları daha yüksektir. Ankara'da yapılan çalışmada ise farklı bir sonuç elde edilmiş olup, öğrenim seviyesi ile ilk yardım

bilgi düzeyinin ilişkili olmadığı saptanmıştır (18). Servis şoförlerinin, sürücü kurslarından aldıkları ilk yardım eğitiminin yeterli olmaması bu sonucun ortaya çıkmasında etkili bir faktör olabilir. Sonuç, bu araştırma sonucundan farklıdır. Bozkurt çalışmasında, araştırmaya katılanlarda öğrenim durumlarına göre ilk yardım bilgisi puanlarında önemli bir farklılık olduğunu, farkın yapılan çoklu karşılaştırmalı testler sonucunda yüksekokul mezunu sürücü adaylarıyla diğer grup elemanları arasında olduğunu saptamıştır. Yüksekokul mezunu sürücü adaylarının ilk yardım konusunda daha bilgili oldukları belirlenmiştir (19). Öğrenim düzeyi ilk yardım bilgisi konusunda etkili bir faktördür. Bizim çalışmamızda da tüm etkili faktörlerin analizinde de, en önemli faktörün eğitim durumu olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak, Eldivan ilçe'sinde hakkında bilgi edinilen kişilerden, son üç ayda, onda birinin ilk yardım gerektiren bir durumla karşılaştığı saptanmıştır. Annelerin ilk yardım bilgi düzeylerini saptayan testten % 64.8'i zayıf almıştır. Bilgi puanlarının yaş arttıkça azaldığı, annelerin öğrenim durumu arttıkça arttığı saptanmıştır. Bilgi puanına en etkili faktörün annelerin öğrenim düzeyi olduğu saptanmıştır.

Bu araştırma sonuçlarından faydalanılarak; ev kazaları ve ilk yardım gerektiren durumlara daha fazla maruz kalan gruplar belirlenerek, kaza önleme programları geliştirilebilir ve annelerin yetersiz olduğu konularda ilk yardım eğitimine öncelik verilebilir.

KAYNAKLAR

1. Kınılmaz A.Y, Arısoy M. "Ev Kazaları ve İlk Yardım", Sağlık ve Toplum Dergisi, 2002;4:27-32.
2. Tümerdem Y. Halk Sağlığı II, Toplumda Kazalar ve Önleyici Hekimlik Hizmetleri, İ.Ü.Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul 1992;3626:540-547.
3. Akdur R, Çöl M, Işık A, İdil A, Durmuşoğlu M, Tunçbilek A.Halk Sağlığı, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antup A.Ş.1998;216.
4. Somyürek Hİ. İlk Yardım ve Kazalarda Yaklaşım (SML için), Somgür Yayıncılık Ankara 1999;26.
5. Nazik B.0-6 Yaş Çocuğu Olan Annelere Verilen Ev Kazalarında İlk Yardım Eğitimi Modellerinin Araştırılması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1997.
6. Süzen B, İnan H. "İlk Yardım", Birol Basın Yayın Dağıtım ve Ticaret Ltd.Şti, 2.Baskı, İstanbul, Ağustos 2003.
7. Ağralı S. Ankara-Kalecik Lisesi Öğrencilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyi ve Uygulanan İlk Yardım Eğitiminin Bilgi Düzeyine Etkisi,Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü,Kazaların Epidemiyolojisi ve Demografisi Anabilim Dalı, Ankara-2002.
8. Maral I, İlhan M, Aksakal F, Budakoğlu İ. "Ankara İli Gölbaşı İlçesi'ndeki Ev Kazaları Sıklığı" Sağlık ve Toplum Dergisi, Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Yayını, 2003;3:88-91.

9. Bertan M, Çakır B. "Halk Sağlığı Yönünden Kazalar"; Halk Sağlığı (Temel Bilgiler) Ed: Bertan M, Güler Ç. Güneş Kitapevi, Ankara 1995:461-471.
10. Balıbey M. Kırsal, Yarıkentsel ve Kentsel Yerleşim Yerlerinde Çocukluk Çağı Ev Kazaları ve Kazalara Yol Açan Etmenler, Uzmanlık Tezi, Ankara 2001.
11. Şahin A. "Yenice Sağlık Ocağı Bölgesinde Kaza Epidemiyolojisi", Gazi Üniversitesi Kazaları Önleme ve Araştırma Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara 1987.
12. Bakar C, Özkan S, Maral I. Ankara Gölbaşı Bölgesindeki 15 Yaş ve Üzeri Evli Kadınların İlk Yardım ve Kazaları Önleme Konusundaki Bilgi Düzeyleri (Yayınlanmamış araştırma).
13. Maral I. Ankara Gölbaşı Bölgesinde Yaşayanların Kaza Durumlarının İncelenmesi, Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara 1996.
14. Erkal S, Şafak Ş. Ev Kazalarına Neden Olan Konut Faktörlerinin İncelenmesi, Sağlık Dergisi, 1994;66:31-41.
15. Tengilimoğlu, D, Kaynak Ö. "Ev Kazaları", Yeni Tıp Dergisi, 1993; 10:51-57.
16. Karavuş KM, Cebeci D, Hayran O, Aksayan S. "Ev Kazalarında Ev Kadınlarının Tutumu" Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 1995;6:148-156.
17. Bozkurt A. Gece Kondu da Yaşayan Annelerin İlk Yardım Yeterlilikleri ve Öğrenme Gereksinimleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Halk Eğitim Ana Bilim Dalı, Ankara 1999.
18. Karataş M, Şümür N, Ünlü H, Altın G, Savaş G, Koç G. "Ankara Kent İçi İlköğretim Okullarında 15 Kasım-15 Aralık Tarihleri Arasında Görev Yapan Servis Şoförlerinin İlk Yardım Konusundaki Bilgi Durumlarının Tespiti" Eğitimde-Bilimde - Haberde Sağlık Dergisi, T.C. Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü, 2003;1:7-11.
19. Bozkurt M. Ankara İli Sürücü Kurslarına Başvuran Sürücü Adaylarının Kurs Başlangıç Ve Bitimindeki İlk Yardım Bilgilerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması Ana Bilim Dalı, Ankara 2003.